

Условията на живот на ромите: неотговарящи на стандартите жилища и здравни грижи

Резюме

Въведение

Условията на живот на ромите са значително под равнището на тези на останалата част от населението. Ромите живеят често в некачествени жилища в сегрегирани райони без основни услуги. Животът в некачествени жилища оказва вредно въздействие и върху здравето на ромите: при тях има увеличен риск от увреждания, хронични болести и наднормено тегло. Пренаселеността е свързана със здравословни проблеми, психологически проблеми, туберкулоза, респираторни инфекции, увеличен риск от пожари и битови злополуки. Животът в неподходящи жилища също влияе отрицателно върху здравето и чувството за безопасност и увеличава риска от битови злополуки.

Eurofound извърши литературно проучване и вторичен анализ на данни от изследвания, за да добие обща представа за условията на живот и здравето на ромите и за взаимовръзката между тези две категории. Данните, използвани за анализа, са взети от Програмата на ООН за развитие (ПРООН), Изследването на положението на малцинствата и дискриминацията в Европейския съюз (EU MIDIS) и Изследването за здравето на ромите в ЕС.

Контекст на политиката

Понастоящем има увеличено търсене на данни за условията на живот на ромите на европейско равнище. Интересът към получаване на повече информация за ромите е свързан отчасти с принудителните изселвания на роми от Франция и Италия и репатрирането им в Румъния и България през 2010 г. Резолюция на Европейския парламент през март 2011 г. призова Комисията да приеме стратегия на ЕС за приобщаване на ромите и подчерта значението на разработване на показатели за мониторинг и за разширяване на показателите от Лаакен, така че да бъдат обхванати най-малките статистически административни единици.

Тези търсения на повече данни са част и от Рамката на ЕС за национални стратегии за интегриране на ромите, включваща цели като достъп до образование, заетост, здравни грижи и жилища, които трябва да се основават на „общци, сравними и надеждни показатели“. Рамката призовава също за определяне на микрорегиони в неравностойно положение или сегрегирани квартали, както и за използване на ефективни методи за мониторинг, за да може да се направи оценка на политиките за интегриране на ромите.

Трудно е обаче да се съберат данни за условията на живот на етническите групи, тъй като данните от преброяванията или са обикновено остарели, или не са разбити по етническа принадлежност. При изследванията размерът на техните извадки затруднява обикновено събирането на много информация за малки групи от населението, докато при целевите изследвания тяхното положение не може да бъде сравнено с това на останалата част от населението.

Основни констатации

Достъп до санитарно-хигиенни съоръжения

Един от основните проблеми, пред които са изправени ромите в областта на жилищата, е липсата на по-добри санитарно-хигиенни съоръжения (като вътрешна тоалетна, вана или душ). Средно 62 % от ромите не са имали достъп до по-добри санитарно-хигиенни съоръжения в сравнение с 31 % от населението от мнозинството, живеещо в сегрегирани райони. Относително взето, ромите в България са очевидно в много по-неравностойно положение, отколкото населението от мнозинството в непосредствена близост с тях. Така например за тях е три пъти по-вероятно да нямат достъп до по-добри санитарно-хигиенни съоръжения и осем пъти по-вероятно да живеят в неотговарящи на стандартите жилища, като бараки и други западнали постройки.

Пренаселеност

Друг голям проблем е високата степен на пренаселеност, по-специално след премествания поради принудително напускане на жилища. Положението изглежда най-тежко в Словакия и Унгария, където ромите живеят средно по двама души в стая. Пренаселеността е свързана с редица здравни проблеми и увеличава риска от пожари и битови злополуки.

Сегрегация в големите градове

Повечето от ромите, които живеят в големи градове, обикновено са в сегрегирани райони. Сегрегацията понякога е стратегия за оцеляване, която използва комунални връзки и мрежи за запълване на липсата на основни услуги. Но дори и като стратегия за оцеляване сегрегацията си остава временно решение, тъй като увеличава уязвимостта поради изолирането и съсредоточаването на уязвими групи. Сегрегацията изолира ромите от здравните услуги, заетостта, образованието и контактите с останалата част от обществото.

Въздействие на качеството на жилищата върху здравето

Качеството на жилищата в тези сегрегирани райони обикновено е много лошо. Анализът на данните показва, че ромите, живеещи в неотговарящи на стандартите жилища, са по-данни от самите тях с увеличен риск от общи и психически заболявания. Ромите в неотговарящи на стандартите жилища са също така с повишен риск за битови злополуки и проблеми, свързани с наркотиците.

Липсата на подходящи жилища може да окаже въздействие върху здравето и поради това, че може да бъде използвана като оправдание за дискриминация в здравните услуги. Така например пътуващите общности в Обединеното кралство често имат ограничен достъп до медицински прегледи, тъй като здравните специалисти отказват понякога да регистрират пациенти, които не им представят постоянен адрес.

Насоки за политиката

- Инициативите в областта на жилищното настаняване не трябва по принцип да увеличават сегрегацията и което е още по-важно, не трябва да увеличават изолацията на уязвимите групи. Стратегиите, насочени към преодоляване на лошите жилищни условия, следва да включват и други уязвими групи, живеещи в съответния район.
- Увеличаването на наличността и достъпа до подходящи социални жилища може да бъде използвано като мощен политически инструмент за подобряване на условията на живот на уязвимите групи, по-специално в

тези държави-членки в Централна и Източна Европа, които имат многобройно ромско население.

- Ограничената видимост на по-малките райони може да окаже въздействие върху насочването и предоставянето на ресурси. От 2003 г. насам териториалните единици на ЕС от по-ниско равнище (равнище LAU 1 и 2) не са вече обект на официален мониторинг, което усложнява анализа на по-малките териториални единици, като ромските поселища. Възможно решение е сверяването на данните на показатели, присъстващи както в изследванията, така и в преброяванията.
- Важно е да се даде приоритет на мерки, които ще подобрят онези аспекти на лошите жилищни условия, които са тясно свързани с влошаване на здравето. Нужни са допълнителни изследвания за установяване на връзките между жилищните условия и здравното състояние на ромите.
- По-голяма подкрепа следва да бъде дадена на ромските посредници на здравни услуги, тъй като тяхната работа е особено важна с оглед на липсата на здравни услуги в ромските поселища, дискриминацията при получаване на медицински грижи от ромите, тяхното отношение към здравето, както и специфичната им епидемиология. Използването на мобилни здравни услуги може да бъде икономически ефективно решение в краткосрочен план, което да доближи крайно необходимите здравни грижи до по-изолираните и поставени в по-неравностойно положение ромски общности.
- Процедурите на принудително напускане на жилища могат да тласнат ромските групи надолу по спиралата на влошаващите се жилищни условия. Необходимо е да бъдат изготвени насоки и протоколи, за да не се допусне това.
- Една от най-важните предпоставки за изпълнение на програмите, насочени към ромското население, е наличието на надеждни данни. В краткосрочен план е важно да се усъвършенстват и използват специализирани цели проучвания за документиране на изходното състояние.

Допълнителна информация

Докладът „Условията на живот на ромите: неотговарящи на стандартите жилища и здравни грижи“ може да бъде намерен в интернет на адрес: <http://www.eurofound.europa.eu/publications/htmlfiles/ef12021.htm>.

За допълнителна информация изпратете електронно писмо до Daniel Molinuevo, отговорник за изследванията, на адрес: dmo@eurofound.europa.eu.